

ՄՐՐԻԿԸ ՄԱՍԻՍԻ ՎՐԱՑ

(մի հատուած «Ճանապարհորդական պատկերներ» անտիպ
շարադրութիւնից)

Ես գնում էի Երևանից Էջմիածին:

Ազատ Մասիսի արևմտեան հեռաւոր կողմերը սքանչելա-
գեղ էին. այդ տեղերում բարձրանում էր մի անազին թանձր
ամպ, որ փակում էր երկնային տարածութեան մի մասը և յամբ
շարժւում էր դէպի երկնակամարը: Դա ուղղահայեաց դրութեամբ
և ամբողջութեամբ էր գնում և իր մէջը չունէր ոչ մի հատուածք:
Այդ ամպը նմանում էր մի սև ժայռի: Այդ հրէշը լայնանում,
աճում էր: Ոչ մի ծալուածք այդ ամպի մէջ չէր երևում, դրա
մէջ երբեմնապէս փայլատակում էր մութ Փօնի վրայ, հազիւ
նշմարելի կայծակը, սակայն որոտի ձայնը չէր լսւում: Արեգակն
ամպի տակ մտնելով ոսկէզօծում էր ամպակոյտի արևմտեան
եզերքը: Այդ ամպն այնպիսի մի ձև ընդունեց, որ ասես թէ
մի անազին սար բարձրանում լինէր երկնքի և երկրի մէջ:

Այդ տեսարանը ներշնչում էր սարսուռ և զարհուրանք:

Օդը տաք էր և խեղդիչ, կարծես գոլորշի էր տարածւում
այդ խորհրդաւոր ամպաշեղջից: Երկնքի կապոյտը հետզհետ:
մթնում, սևանում էր: Այդ ամպը մի չարագուշակ կերպարանք
ունէր, դրա մեծանալը և մերձենալը մի տեսակ երկիւղ էր
ազդում:

Օրը ցերեկով թւում էր, թէ իջնում էր մութ գիշերը:

Ամպը փոխելով իր ձևը, կարծես կախուած լինէր երկն-
քից, յետոյ կորցրեց իր միութիւնը և սևագունդ ալիքներով
հեռուից շարժւում էր դէպի Մասիսի գագաթը:

Սկսեցին երևալ անձրևի ու կարկուտի շերտեր արևմտեան
հեռու կողմերում:

Ամպի կոյտերն յամբ շարժւում էին դէպի Վիշապատուն
Մասիսի գագաթը: Բնութեան լուսթիւնը յուզուած էր. զգաց-
ւում էր մրբիկի մօտենալը: Հորիզոնի վրայ տարածուած էր

մոխրագոյն մառախուղ: Մի նեղ, երկարաւուն, սպիտակ ամպ, ով գիտէ որտեղից դալով, առիշեղ կտրեց այդ ամպակոյտն արևելքից դէպի արևմուտք: Ահնդ սև ամպերն հետզհետէ իջնելով Մասիսի գագաթին, ասես դիւթական պար էին բռնելու նրա վրայ, տարածոււմ էին ամեն կողմ և պատեցին ամբողջ երկնակամարը: Խիտ մութը տարածուեց երկնքից երկրի վրայ:

Ջգացում էր, որ մօտենում էր մի արհաւիրք:

Վիթխարի երևոյթն արդէն մերձ էր. սարսափած թռչունները թազնուում էին քարերի, թփերի տակ, ձայները կտրեց էին, պապանձուել էին: Կովերն, եզները, ոչխարները, որոնք արածում էին դաշտում, գլուխները կախած, ողբալի մռնչում, գոռում էին:

Յանկարծ հեռուից լսուեց ամպի մի ահարկու որոտում, որից առաջ չէր նկատուել ոչ մի կայծակնահարու թիւն: Հետզհետէ սկսեցին յայտնուել մէկը միւսի ետևից մի քանի անձայնաբայց այնպիսի սոսկալի փայլակներ, որոնք պարզ լուսաւորում էին Մասիսի բազմաժայռ լանջքն ու դաշտերը:

Սևագոյն ամպերն իջնելով Մասիսի գագաթից նրա հիւսիսային լանջքը, թափեցին անձրևի մի քանի լայն շերտեր, յետոյ դրա ամպախիտ գագաթի վրայ փայլատակեց, շանթեց և լսուեց ամպի մի զարհուրելի որոտումն:

Մաստկաշունչ քամին բարձրացաւ:

Խաւարը հասաւ իր գագաթնակէտին: Ճերեկուան լոյսի խաւարելիս, մարդուս վրայ սարսուռ է գալիս, ասես շունչը կտրոււմ է, սիրտը նեղոււմ է:

Վերջին որոտումն իբր ձաքեցրեց ամպերը վերևից մինչ ներքև ու կարծես հենց այդ ճեղքից թափեցին Մասիսի և Արատեան դաշտի վրայ սարսափելի հեղեղի գետեր:

Սկսեց մրրիկը:

Ես մտայ ճանապարհի պահապանների տունը,

Փոթորիկը, փայլակները, ձայնումն, շանթերը, ամպերի մօլի գալարումները, շշուճը տարածուել էին երկնքի և երկրի վրայ, գործում էին միասին: Քամին սուլում էր: Անձրևը չէր գալիս, այլ թափուում էր երկնքից: Մրրկի աղմուկն աճելով տարածոււմ էր: Անձրևն ու քամին չէին կտրոււմ, հանդարտոււմ, կարծես Արարիչը կամենում էր նորից հեղեղել Արատեան դաշտը: Երկնքի անսահման տարածութիւնը խռովուած յարձակուել էր Մասիսի ժայռերի վրայ: Լսոււմ էին անթիւ յուզիչ ձայներ:

Ո՞վ էր այդպէս գոռում, գոչում:

Ամպերը կարծես ուժեղանում էին, անձրևն ու կարկուտը հրացանաձգում էին, քամին շաշում էր: Թւում էր, թէ երկինքը պէտք է քանդուէր Մասիսի գագաթի վրայ: Փայլատակման միջոցին նրա ժայռերը բոցավառում էին և նրա հրաբխային բերանը— Մասեաց վիհը կարծես աւելի լայն էր բացւում, հեղեղի գետերը կլանելու համար: Երբեմն կայծակի շանթերը գագաթի հիւսիսային կողմերից իջնում էին որպէս սանդուղաներով, ելեքարական ընդհարումները թափւում էին քարաժայռերի վրայ, մոայլ, սև ամպերն ալեկոծուած, կատաղի կերպով անցնում էին դէպի հիւսիս և հեաղհետէ հարաւային կողմերը նոսրանում էին ամպերից:

Մի բոպէ բացուեց Մասիսի երկինքը, նրա ձիւնեղէն, սպիտակափառ գագաթը և լոյս տարածուեց:

Ամպերն սկսեցին անջատուել, դադարեցին փայլատակումները, սակայն քամին շարունակւում էր, շաշում էր: Կարելի էր կարծել, որ մրրիկը վերջանալու վրայ էր, բայց այդ միայն նրա սկիզբն էր:

Յանկարծ հարաւից նորից յարձակուեցին Մասիսի և Արարատեան լայնածաւալ դաշտի վրայ սևազոյն ամպերի անհամար ալիքներ: Երկինքը բացեց իր լայն բերանը և թափեց երկրիս վրայ շուր ու բոց: Մի վառվռուն բոց շարունակ հանգչում, նորոգւում էր ամպերի խաւարի մէջ: Անձրևի ու կարկուտի շերտերը լուսաւորուելով, թափւում էին երկնքից: Արագածի երկինքը նոյնպէս յուզուած էր. փայլակները, որստունները, հեղեղի գետերը թափւում էին երկնքից նրա հինգ ժայռի գագաթին և լցնում էին նրա գագաթնավիհը:

Մի բոպէ աւելի խորին մութը տարածուեց երկրիս վրայ: Կայծակը դադարեց, հետևեց մի խուլ հարուած, սրան յաջորդեց մի սոսկալի ճայթիւն: Այժմ կայծակը կատաղաբար և փոփոխակի թռչում էր Մասիսի գագաթից Սիսի գագաթը, երբեմն էլ հաղորդակցում էր Արագածի փայլակների հետ: Յանկարծ թնդաց մի սարսափելի հարուած և տարածուեց մթութեան մէջ մի զղրդոց, որ առաջիններից աւելի ահարկու էր:

Մասիսի գագաթի վրայ կատարւում էր մի անեղ գործողութիւն:

Վերևում—գայրոյթն էր, ներքևում—սարսափը: Չար ոգիները— Մասիսի այդ քաջքերն ալեկոծում էին նրա գագաթի օդը, թռչում էին կայծակները, ամպերը ճաքում էին և երկնքից թափւում էին հեղեղի գետեր:

Այդ ժամը մոլեգին էր:

Թւում էր, թէ այդ վիթխարի լերան ժայռերն ուզում էին տեղից շարժուել: Մըրիկը խելագարուել, կատաղել էր: Կայծակները ջրվէժի նման թափում էին ժայռից ժայռ և տաքածուում էին մինչ նրա ստորոտը: Երբ Մասիսի օդքն ալեկոծուած, գայրացած գոռում էին, ասես թէ երկիրը շարժուում էր մարդիս ոտերի տակ: Անձրևի, կարկուտի, քամու, կայծակների դղրդոցն աշխարհք էր վերցրել, թւում էր թէ երկինքը քանդուելու էր, կործանելու էր երկիրը:

Ահա մի ամպ տւելի անեղ գոռաց, որպէս թէ վերջին շունչն էր արձակում: Ամպերի վերջին ճիզը լինում է ակելի ուժգին, բայց կարճատև: Կայծակի ամենասաստիկ հարուածը գուշակում է փոթորկի վերջը:

Անձրևը կտրուեց:

Ամպերը մի անգամ էլ անեղ փայլատակեցին, վերջ տուին մըրիկին, արձակելով այս ու այն կողմ մի քանի թոյլ, անօդ, դժգոյն փայլակներ և սկսեցին ցրուել ու բաժանուել միմեանցից: Հետզհետէ Մասիսի գագաթը սկսեց ազատուել ամպերի յարձակումից և դրա վերևում ամպաշիղջը բացեց իր մէջ մի անագին այր, ուր պարզ երևում էր նրա կամարակապ առաստաղը: Այդ այրում երևում էին ամպերից կազմուած տնասնաձև էակներ, որոնք ձևափոխուում էին մարդկանց, անասունների և վիշապաձև ստուերների:

Ի՞նչ որ քամին բերել էր, ինքն էլ տարաւ:

Արևմուտքն սկսեց պարզուել: Արեգակը մի խիտ ամպակոյտի լուսամուտից արձակեց Արարատեան ծաղկազարդ, և ականաւոր դաշտի վրայ իր ճառագայթների ուրախաբեր, լուսափայլ մի փունջը և զարդարեց դաշտը: Այդ լուսալուռն հետզհետէ մեծանալով, լուսաւորեց երկիրը: Կրկին ցերեկ էր: Ամեն ինչ, կենդանութիւն ստացած, ժպտում էր երկրիս վրայ:

Աւագ Մասիսը հսկայակերպ, անշարժ կանգնած կար պայծառափայլ երկնքի տակ և նրա մեծապանծ գագաթը շողշողում էր արեգակի լուսաշուք ճառագայթների մէջ:

Դուրս գալով պահապանների տնից, ուղևորուեցի դէպի էջմիածին:

Ես ինձ շնորհաւորեցի, որ Մասիսն ինձ այդպիսի մի մեծասքանչ ընդունելութիւն ցոյց տուեց:

ԲԺ. Լ. ՏԻԳՐԱՆԵԱՆՑ